

УДК 94(477)

О. Купчик, канд. іст. наук, доц.  
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

## МІЖНАРОДНІ НАУКОВІ ЗВ'ЯЗКИ КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА (1943–1964 рр.)

*Розкрито участь студентів-іноземців КДУ ім. Т. Г. Шевченка в університетській науковій конференції, а радянських викладачів, науковців і студентів вишу у зарубіжних наукових конференціях.*

**Ключові слова:** Київський Державний Університет ім. Т. Г. Шевченка, наукове життя, міжнародні зв'язки.

В Київському університеті у повоєнний час навчалось лише кілька десятків іноземних студентів, які разом з радянськими товаришами вони залучались до науково-дослідної роботи, а саме до участі в щорічній науково-теоретичній університетській конференції, факультетських гуртках.

Очевидно, що тематика їх досліджень відповідала тогочасній меті і завданням радянської вищої школи. Так, у 1951 р. студентка з Румунії Косабова підготувала доповідь "Марксизм і питання мовознавства" [3, оп. 5, спр. 116, арк. 25]. Наступного року з доповідями про індустріалізацію у Польщі й Албанії виступили студенти з цих країн [3, оп. 5, спр. 131, арк. 25]. В 1953 р. в обговоренні теми наукового гуртка історичного факультету "Значення рішень XIX з'їзду Комуністичної партії Радянського Союзу для будівництва соціалізму в країнах народної демократії" взяли участь студенти-румуни Цендурьяну і Датку, болгарин Дімітров, поляк Шпирка, кореець Цой Хен.

Під час загострення військово-політичного протистояння ворогуючих соціалістичного й капіталістичного блоків, студенти університету в 1953 р. провели студентську конференцію на тему "Нам потрібний мир". У її роботі взяли участь студенти КНДР (Со Хан і Кім-Дін-Гюн).

Наукові цілі під час відвідин університету в 1956 р. мала чисельна за складом делегація КНР, очолювана заступником міністра вищої освіти Цін Чах-лунем [10]. У 1957/1958 н.р. університет з метою налагодження наукової співпраці відвідали делегації: румунська, очолювана проректором Яського університету професором Іоною Шандру; східнонімецька, на чолі з деканом факультету журналістики Лейпцігського університету. В 1958/1959 н.р. – очолювана ректором професором Жаном делегація Брюссельського університету, у 1959/1960 н.р. – очолювана заступником міністра шкіл і культури Вацлавом Пелетіком делегація ЧССР, очолювана ректором професором Еттенном Шеллі делегація Сент-Луїського університету ім. Вашингтона (штат Міссурі) [1; 5; 8; 9], очолювана віце-президентом проф. Бурхісом делегація Нью-Йоркського університету. У 1960/1961 н.р. – університет відвідала очолювана президентом академіком Ж. Ананасієм делегація Румунської АН; очолювана професором Мечиславом Климашевські делегація Ягеллонського університету.

В 1961/1962 н.р. для налагодження наукових зв'язків університет відвідала делегація на чолі проректором університету Скоп'є (Югославія). У 1962/1963 н.р. це були делегації: Лейпцігського університету ім. Карла Маркса (ректор проф. Георг Майор, НДР). У 1964 р. – делегація університету м. Крно (проф. Делібор), делегація Братиславського університету ім. Яна Коменського (ректор проф. Войтех Філкорк, ЧССР), делегація Сегедського університету (ректор проф. А. Дєрдьо, Угорщина), делегація Індонезії (екс-міністр освіти проф. Тотт, ректор Джакартського університету проф. Сурино, ректор Погорського сільськогосподарського інституту проф. Рівая, посол в СРСР М. Софіан), делегація Дебреценського університету (ректор проф. С. Пал, Угорщина).

Насиченим на відвідини університету визнаними іноземними вченими став 1958 рік. Неабиякий інтерес тоді викликав приїзд відомого фізика, президента Академії Наук Індії професора Чандрасекхара Венката Рамана. Він прочитав для університетських фізиків доповідь "Про дослідження кристалів і мінералів" [6].

З особливою цікавістю зустріли знаного тайського вченого, принца, професора Чулаланкорнського і Тамм-жобського університетів Прему Пурачатру. Він прочитав лекцію на тему "Стародавня і сучасна культура Таїланду". Інтерес викликав приїзд відомого філолога, професора Калькуттського університету Суніті Кумара Чаттерджи [7]. У 1960 р. перед студентами університету з науковими доповідями виступили болгарський професор Русаков і німецький хімік Штопперк.

Серед гостей тоді також були науковці з США, зокрема університету м. Бірмінгем штату Алабама (Генрі К. Стенфорд) і Сент-Дисонівського університету у Нью-Йорку. Завітали й представники Пекінського політехнічного інституту – Чень Дао і У Лянь-юань. У 1961/1962 н.р. перед студентами з науковими доповідями виступили професори Варшавського університету Сосновський (фізик) і Сікорський (математик), а також біолог, академік АН ЧССР Сільвестр Пратт, завідувач кафедри марксизму-ленінізму Братиславського університету Шафранік, чеський фізик Трунчак, чеський математик Швець, болгарський історик Ангелов, професор Каліфорнійського університету (США) Непман та ін.

Наступного навчального року перед учнівською молоддю з науковою доповіддю виступив ректор Лейпцігського університету Г. Майер ("Про розвиток системи вищої освіти в НДР"). У 1963/1964 н.р. наукові доповіді робили: директор Інституту економіки при ЦК СЄПН проф. З. Кан ("Деякі питання демократичної боротьби в Західній Німеччині"), угорський фахівець Сабо Мандор ("Угорська класична література XIX ст."), польський професор А. Маліцький ("Сучасний стан географічної науки в ПНР", "Лісові відкладення у Польщі"), болгарський професор І. Пенков ("Економічне районування Болгарії"), "Типи болгарських міст"), румунський професор Константиnescу ("Промисловий переворот у Румунії", "Розвиток промисловості в період будівництва соціалізму в РНР"), фінський професор В. Хові ("Науково-дослідні роботи з фізики в університетах"), британський професор Дж. Конн ("Деякі питання інфрачервоної спектроскопії"). Тоді ж науково-педагогічні працівники університету почали друкувати результати досліджень у закордонних виданнях, а іноземні дослідники в університетському "Віснику" й "Науковому щорічнику".

Водночас розпочалась спільна розробка актуальних наукових проблем. У видавництві університету публікувались збірники "Дружба братерських університетів", "Вісник з природничих наук", "Дружба і співробітництво між українським та польським народами" та "Вісник з хімії", авторами якого були вчені вишів Братислави, Брно, Дебрецена, Кракова, Лейпцига та Києва. Ці збірники публікувались іноземними мовами у відповідних університетах [4, с. 177-178].

Крім того, хіміки університету (проф. Мушкало Л. К.) публікували статті в Дебреценському університеті, філософи (доц. Марисова Л. Й., Надольний І. Ф.) взяли участь у підготовці німецькими колегами з Лейпцигу збірника "Риси людини соціалістичного суспільства".

Спільними зусиллями хіміки Київського і Лейпцигського університетів видрукували кілька статей у журналах НДР та СРСР. Доц. Бондар А. Д. (Київ) у співавторстві з доц. Чума А. (м. Пряшев, ЧССР) підготував до друку монографію на тему: "Народна освіта і школа на Закарпатті та Пряшевщині". Доцент філологічного факультету А. П. Коваль разом з югославськими вченими підготував сербо-хорватсько-український словник. Викладачі підготовчого факультету для іноземних громадян під керівництвом завідувача кафедр доц. Макарової Г. І. і доц. Парахіної М. Ф. написали і видали понад 30 підручників та навчальних посібників з російської мови для іноземців. Більшість із цих підручників була закуплена університетами Великої Британії, Канади, Іраку, Камбоджі та інших країн.

Авторитет вчених Київського університету серед зарубіжних наукових кіл все більше зростає. Свідченням цього і стали численні переклади і публікації їх праць за кордоном. За 1962–1964 рр. у закордонних виданнях опубліковано 117 наукових робіт 62 учених університету.

Твори професорів кафедри диференціальних рівнянь члена-кореспондента АН УРСР Митропольського Ю. О. публікувались в Нью-Йорку, Токіо, Парижі і Делі. Наукові праці професора кафедри теорії ймовірності Корольок В. С. публікувались в Берклі (США), Будапешті і Лейпцигу. Наукові дослідження завідувача кафедри астрономії проф. Всехсвятського С. К. було опубліковано в США, Великій Британії, Бельгії, Болгарії, Угорщині та Румунії; проф. Білецького А. О. – у Греції, Канаді і Румунії; проф. Маринича О. М. – в США, Великій Британії, Швеції, Польщі і Чехословаччині; проф. Шугайліна О. В. – в Уругваї. Результати вчені висвітлювали не лише у друкованих працях, але й на спільних наукових конференціях. Геологи П. К. Заморій і Г. І. Моляко опублікували у збірнику конференції, проведений у Варшаві і присвячений вивченню четвертих відкладів, доповідь на тему "Стан вивчення четвертих (антропогенних) відкладів в УРСР" [3, арк. 28].

З науковими доповідями на міжнародні конференції виїздили: у 1957 р. – д.геолог.н., проф. Заморій П. К. на V Міжнародний конгрес по вивченню четвертинного періоду (Мадрид); декан географічного факультету, д.географ.н., проф. Харченко А. С. на сесію Німецького географічного товариства ім. Гумбольдта (Потсдам); 1959 р. – завідувач науково-виробничої кіно-лабораторії Смородіна В. О. на XIII конференцію Міжнародної асоціації наукового кіно, д.філол.н., проф. Білецький і доц. Чернишова Т. М. на I Міжнародний конгрес неоліністів (Париж); проф. Коваленко А. Д. виступав з доповідями в Польській АН, у Варшавському, Краківсько-

му і Гданському політехнічних університетах; проф. Маркевич Г. Д. взяв участь у роботі Міжнародного зоологічного конгресу (Лондон); проф. Фердман Д. Л. – у II Міжнародній конференції ООН з мирного використання атомної енергії; проф. Ротай А. у XXXI сесії Міжнародного геологічного конгресу; професори Ф. М. Руденко та О. З. Голик виїздили з науковими доповідями до Англії; у 1960 р. – д.фіз.-мат.н., зав.кафедри астрономії, проф. Всехсвятський С. К. до астрофізичного колоквиуму, організованому Астрофізичним інститутом при Льежському університеті (Бельгія), д.і.н., зав.кафедри історії УРСР, проф. Лавров А. П. до Стокгольму на XI історичний конгрес (Швеція), доц. кафедри неорганічної хімії Голуб А. М. на конференцію у Гірничу Академію м. Фрайбург-Заксен (НДР); доц. кафедри державного і міжнародного права Коростаренко М. К. на VII Конгрес Міжнародної асоціації юристів-демократів (Софія); в 1961 р. – проф. Всехсвятський С. К. до Берліну на XI Міжнародний Астрономічний конгрес (НДР), проф. Заморій П. К. і Маринич А. М. на VI Міжнародний конгрес по вивченню четвертинного періоду (Варшава), доц. кафедри фізіології рослин Білокінь І. П. на агрономічну конференцію у Монтевідео (Уругвай), доц. філологічного факультету Богач П. Г. на міжнародний семінар в Карлових Варах (Чехословаччина), проф. Калужнін Л. А. на наукову сесію Берлінського університету ім. Гумбольдта з проблем математичної лінгвістики (НДР), він також був делегатом III Празької конференції з теорії інформації і автоматизації (ЧСР); в 1962 р. – доценти факультету журналістики Суярко Л. О. і Шестопал М. М. були відряджені на наукову конференцію Міжнародної асоціації журналістів, присвячену теорії та історії преси (Варшава) [3, арк. 28].

Отже, в другій половині 1940-х – першій половині 1960-х років студенти-іноземці КДУ ім. Т. Г. Шевченка активно залучались до участі в університетській науковій конференції. Викладачі й наукові співробітники університету часто виступали з науковими доповідями за кордоном, здебільшого у вищих та наукових установах "соціалістичних" країн.

#### Список використаних джерел

1. Гортаючи книги відвідувачів // За радянські кадри. – 1959. – 24 верес.
2. Гості університету // За радянські кадри. – 1958. – 4 жовт.
3. Державний архів м. Києва, Ф. Р-1246, оп. 5, спр. 371.
4. Київський університет за 50 років радянської влади / Ред. кол.: І. Т. Швець та ін. – К., 1967.
5. Міцніє дружба між двома університетами // За радянські кадри. – 1957. – 7 черв.
6. Президент Індійської Академії Наук // За радянські кадри. – 1958. – черв.
7. Принц Таїланду // За радянську владу. – 1958. – 23 черв.
8. Професор Жан дякує // За радянські кадри. – 1958. – 14 черв.
9. Румунські вчені // За радянські кадри. – 1957. – 1 берез.
10. Університет приймає дорогих гостей // За радянські кадри. – 1956. – 22 груд.

Надійшла до редколегії 07.10.14

О. Купчик, канд. ист. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченка, Киев, Украина

#### МЕЖДУНАРОДНЫЕ НАУЧНЫЕ СВЯЗИ

##### КИЕВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКО (1943-1964 гг.)

*Раскрыто участие студентов-иностранцев КГУ им. Т. Г. Шевченко в университетской научной конференции, а советских преподавателей, научных работников и студентов вуза в зарубежных научных конференциях.*

*Ключевые слова: Киевский Государственный Университет, научная жизнь, международные связи.*

O. Kupchik, Ph.D in History, Associate Prof.

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

#### INTERNATIONAL ACADEMIC TIES OF KYIV STATE TARAS SHEVCHENKO UNIVERSITY IN 1943-1964

*The participation of students-foreigners of Kyiv State Taras Shevchenko University in the university scientific conference, and soviet teachers, research workers and university students in foreign scientific conferences is exposed.*

*Key words: Kyiv State Taras Shevchenko University, academic life, international ties.*